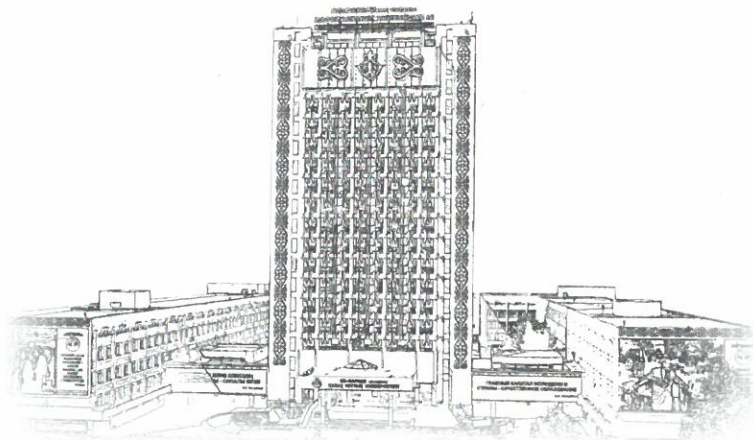

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы
ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ
УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ

AL-FARABI KAZAKH
NATIONAL UNIVERSITY

ХАБАРШЫ

ТАРИХ СЕРИЯСЫ

ВЕСТНИК

СЕРИЯ ИСТОРИЧЕСКАЯ

BULLETIN

HISTORY SERIES

3(70) 2013

ISSN 1563-0269
Индекс 75871; 25871

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ҚазҰУ ХАБАРШЫСЫ

Тарих сериясы

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ

ВЕСТНИК КазНУ

Серия историческая

AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

KazNU BULLETIN

History series

№3 (70)

Алматы
"Қазақ университеті"
2013

ӘОЖ 94(574)"05":930(510)

Ж.Б. Кожабекова

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,
дүниежүзі тарихы, тарихнама және деректану кафедрасының оқытушысы, PhD докторант,
Қазақстан, Алматы қ.
E-mail: kozha@mail.ru

Түрік қағанаты тарихы туралы қытай деректері

Мақалада Түрік қағанаты тарихына қатысты қытай деректері және оларды неміс, орыс және қазақ тілдеріне аударған авторлардың еңбектері қарастырылады. Қытайдың ресми жылнамаларында Түрік қағанатына қатысты мәліметтер жинақталған. Мақалада осы тарихи жылнамалардың сипаттамасы беріледі. Н.Я. Бичурин «Собрание сведений...» дерегі XIX ғасырдың ортасында жарияланғанына қарамастан ХХІ ғасырда өз құндылығын жоғалтпай отыр. Лю Мао-цзай өзінің неміс тілінде басып шығарған еңбегінде түріктер жайлы саны 36 болатын түрлі сипаттағы қытай деректерін аударып жинақтайды. Бұл еңбек Түрік қағанаты тарихы жайлы ең көп қытай деректерін бір кітапта біріктіргендігімен құнды. Еженханұлы мен Ж. Ошанның «Қазақстан тарихы туралы қытай деректемелері. IV том» еңбегі Түрік қағанатына қатысты қытай әулеттік жылнамаларын тікелей қытай тілінен қазақ тіліне аударған. Аударма жасаған ғалымдар еңбекке еңбей қалған басқа да қытай деректеріндегі түркілер тарихына қатысты мәліметтерді түсіндірмелерде аударып ұсынады. Сонымен қатар түсіндірмелерде Батыс Еуропа, Қытай, Жапония елдері ғалымдарының Түрік қағанаты тарихына қатысты зерттеулері мен қорытындылары қоса беріледі. Аталған деректің құндылығын арттырып отырған тұсы осы түсіндірмелерде келтірілген мәліметтер.

Түйін сөздер: Түрік қағанаты, қытай деректері, әулеттік жылнамалар, «Чжоушу», «Вэйшу», «Бейши», «Суйшу», «Таншу».

Ж.Б. Кожабекова

Китайские источники по истории Тюркского каганата

Статья посвящена источникам по истории Тюркского каганата и трудам авторов, которые перевели эти источники на немецкий, русский, казахский языки. Данные о тюрках собраны в официальных китайских династийных хрониках «Чжоушу», «Вэйшу», «Бейши», «Суйшу», «Таншу». В статье дана краткая характеристика этих хроник. Рассмотрены труды таких востоковедов-исследователей, как Н.Я. Бичурин, Лю Мао-Цзай и Б. Еженханұлы и Ж. Ошан, где дается перевод династийных хроник на русском, немецком и казахском языке. Несмотря на то, что труд Н.Я. Бичурина был опубликован в середине XIX века, его историческая ценность остается неизменной до нашего времени. Работа немецкого ученого-востоковеда Лю Мао-Цзай, опубликованная на немецком языке, является самым богатым по содержанию источников книга. Труд содержит 36 видов источников о Тюркском каганате, переведенных с китайского языка. «Қазақстан тарихы туралы қытай деректемелері. IV том» является источником, переведенным с китайского на казахский язык. Авторы этой работы сравнивали переведенные источники с другими китайскими источниками, которые не были включены в эту работу. Также были даны результаты исследований западноевропейских, японских и китайских исследователей по истории Тюркского каганата.

Ключевые слова: Тюркский каганат, китайские источники, династийные хроники, «Чжоушу», «Вэйшу», «Бейши», «Суйшу», «Таншу».

Zh.B. Kozhabekova

Chinese sources on the history of the Turk Khanate

The paper is devoted to the Chinese sources on history of Turk Khanate, and the works of researchers who have translated these sources into German, Russian and Kazakh languages. The information about Turk Khanate, collected in the official Chinese dynastic chronicles "Chjoshu", "Beyshu", "Weishu", "Suishu", "Tanshu". The paper gives a brief description of these chronicles. Also were considered works of orientalist researchers as N.Ya. Bichurin, Liu Mao-Tsai, B. Zh. Ezhnhanuly and Zh. Oshan. These authors translated Chinese sources in German, Russian and Kazakh languages. Despite the fact that work of N.Ya. Bichurin was published in the mid-nineteenth century, its historical value remains unchanged to this day. The work of the German orientalist-scientist Liu Mao Tsai, published in German, is the richest source book on history of Turks. Work contains 36 kinds of sources of Turk Khanate history translated from the Chinese language. "Kazakhstan tarikhly turaly kytay derektemeleri. Volume IV" is the source translated from Chinese into Kazakh. The authors of this work compared other translated Chinese sources that were not included in this work. There are given the results of the study in Western Europe, Japan and Chinese researchers on the history of Turk Khanate.

Keywords: Turk Khanate, Chinese sources, dynasty chronicles, "Chjoshu", "Beyshu", "Weishu", "Suishu", "Tanshu".

Түрік қағанаты тарихынан хабар беретін деректер тобынан қытай тілінде бізге дейін жеткен деректер көлемі және мәліметтерінің жан-жақтылығы жағынан алдыңғы қатарда. Түріктер жайлы қытай деректерінде сақталған мәліметтерге деген ғалымдар тарапынан қызығушылық шамамен үш ғасыр бұрын пайда болды. Осы уақыт аралығында қытай деректеріндегі мәліметтердің біршамасы еуропа және орыс тілдеріне аударылды.

Түрік қағанатының тарихына қатысты мәліметтер, негізінен, қытайдың ресми тарихи шығармаларында, яғни, жылнамаларда жинақталған. Жылнамаларда патшалардың тарихымен қатар, астрономия, математика, музыка, заңдар, география және әйгілі адамдардың өмірбаяны жайлы жазылған. Біздің тарихымызға қатысты мәліметтер шет елдер мен халықтар жайлы бөлімдерінде жинақталған [1, 174].

Осылардың ішінен орыс және қазақ тілдеріне «Вэйшу», «Бэйши», «Чжоушу», «Суйшу», «Таншу» жылнамаларының түріктерге қатысты бөлімдері аударылған. «Чжоушу» жылнамасы шамамен 636 жылдары жазылып бітіп, 557-581 жылдарда салтанат құрған Солтүстік Чжоу (Солтүстік Қытай жерінде) патшалығы тарихына арналған. Дерек 50 цзюаннан (тарау немесе бума) тұрады, 50-цзюанның «Жат аймақтар туралы баянның 2-бөлімі» Табо қағанға дейінгі Түрік қағанатының тарихын хабарлайды [2, 11]. «Чжоушуда» түріктер жайлы айтылған мәліметтер мазмұны жағынан «Бэйши» жылнамасындағы мәліметтерге сәйкес.

«Вэйшу» жылнамасы 554 жылы Солтүстік Ци патшалық кезінде жазылады. Авторы 506-572 жылдары осы патшалықта өмір сүрген Вэй Шоу. Көлемі 103 бумадана тұрады. Дерек 386-534 жылдары Солтүстік Қытай жерінде салтанат құрған Солтүстік Вэй патшалығының тарихына арналға [2, 10].

«Бэйши» немесе «Солтүстік тарих» жылнамасы Солтүстік Вэй, Солтүстік Ци, Солтүстік Чжоу және Суй әулеттерінің тарихына арналып, 386-648 жылдар аралығындағы тарихты қамтиды. Дерек 100 тараудан тұрады. Авторы Тан империясы тұсында өмір сүрген Ли Яньшоу еңбекті 659 жылы аяқтайды. «Бэйши» жылнамасындағы түріктерге қатысты мәліметтер «Бэй ци шу», «Чжоушу», және «Суйшу» жылнамаларындағы келтірілген мағлұматтармен үндеседі [1, 175].

«Суйшу» жылнамасы Солтүстік Қытайда Солтүстік Чжоу мемлекетінің орнына құрылған Суй патшалығының (581-618) тарихына арналған. Дерек 629-636 жылдары аяқталады.

Авторы Тан патшалығының шенеунік-қаламгері Вэй Чжэн (580-646) және т.б. [2, 11].

«Суйшудағы» түріктердің шығу тегі мен салт-дәстүрлері жайлы мәліметтер «Чжоушу» жылнамасында берілген мәліметтермен бірдей. Екі дерек те айтарлықтай жақын жылдары жазылғандықтан «Суйшуды» жазу барысында «Чжоушу» жылнамасы пайдаланылды немесе екі жылнама да жазылу барысында бірдей дерек көздеріне сүйенді деген болжам айтуға болады. «Суйшу» жылнамасының «Солтүстік варварлар туралы баян» атты аударылған 84-цзюанының «Теле баянында» теле тайпаларының орналасуы және «Батыс Туцзюе баянында» түрік қағанаты күш-қуатының артуы мен гүлденуі, Қытай патшалықтарын өзіне вассал болуға мәжбүр қылған уақыты, түрік қағандары Або, Нили, Ницзюечуло жайлы жазылған.

«Синь Тан шу» жылнамасы 618-907 жылдары Суй патшалығының орнына құрылған Тан патшалығының тарихына арналған. Деректің өзі Қытайдың Сун патшалық дәуірінде, 1045-1060 жылдары, жазылады. Авторлары Оуян Со (1007-1072), Сун Ци (998-1061), т.б [2, 11].

Аталған жылнамалар аударылып, енгізілген еңбектерге тоқталып өтейік. Ең алғашқы қытай тілінен басқа тілге аударылған еңбектердің ішіндегі мойындауға ие болғаны француз зерттеушісі Ж. Дегиньнің аудармасы. Алайды Ж. Дегинь Түрік қағанаты тарихына қатысты тек кейбір мәліметтерге ғана тоқталып, қытай жылнамаларының тікелей аудармасын емес, мазмұнын ғана жеткізеді. С. Жюльен өз еңбегінде тікелей түріктер тарихымен байланысты мағлұматтарды аударады [1, 172].

Н.Я. Бичуриннің «Собрание сведений о народах, обитавших в Средней Азии в древние времена» еңбегі 1851 жылы жарық көргеніне қарамастан әлі күнге дейін Түрік қағанаты тарихының бірден-бір дерек көзі болып табылады. Хронологиясы жағынан еңбектегі тарихи мәліметтер б.з.д. II ғасыр мен IX ғасырлар арасын қамтиды. Осы еңбектегі жужандар мен түріктердің соғысы және Түрік қағанатының құрылуы Бэйши жылнамасының 98 және Вэйшу жылнамасының 103 бөлімінен, Түрік қағанатының күшеюі, Қытаймен екі-арадағы сан жақты қарым-қатынасы, ішкі соғыстар және қағандардың тарихы Таншу жылнамасының 215а, 215б тарауларына, Чжоушу жылнамасының 50, Суйшу жылнамасының 84 тарауларынан алынған [3].

Деректің құндылығына қарамастан Н.Я. Бичурин еңбегінде ғұн, сяньби, жужан, түрік-тукое,

ұйғыр, т.б. тайпаларды моңғол тектес тайпаларға жатқызып, осы тұжырымын барынша дәлелдеуге тырысады. Сонымен қатар, деректерді аудару және оларға түсіндірмелер беру барысында тайпа және географиялық атауларда Н.Я. Бичурин бірқатар сәйкессіздіктер жібереді. Әртүрлі мағына беретін көптеген титулдарды, туыстық байланысты білдіретін атауларды, т.б. бір ғана сөзбен беріп отырады. Мысалы, Ханьхай сөзін Байкал көлімен байланыстырады, алайда, қытай жылнамаларында бұл атау Гоби шөліне қатысты қолданылған [4, 40]. Н.Я. Бичурин мәтіннің мазмұнын дұрыс беруге ұмтылғанымен, бірқатар терминдерді дәл мағынасында аудармайды. Дегенмен, келтірілген сәйкессіздіктер деректің құндылығы жоққа шығармайды.

Н.Я. Бичуриннің еңбегі Отандық тарихнамада үш ғасырға жуық көне және ортағасырлық тайпалар мен мемлекеттер тарихы туралы теңдесі және баламасы жоқ дерек көзі болып келді. Оған Бичурин аудармасының айтарлықтай дәлдігі, келтірілген мәліметтердің көптігі себеп болды. XX ғасырда Бичурин еңбегін Кюннер ары қарай жалғастырады [5]. Н.В. Кюннер өз аудармасында Бичуринді негізге ала отырып, қытай жылнамаларында Н.Я. Бичурин қалдырып кеткен жерлерді ғана аударды. Н.В. Кюннер Н.Я. Бичуриннің еңбегіне жоғары баға беріп, аударма мазмұнының дәлдігін дәлелдейді [6].

XX ғасырдың ортасында тегі қытай неміс ғалымы Лю Мао-цзай VI-XVIII ғасырларда жазылған қытай деректеріндегі түріктерге қатысты мәліметтерді жинақтап, аударып, жариялайды [7]. Дерек VI-X ғасырлар аралығындағы шығыс түрік-тукюелердің тарихын баяндайды. Еңбекте Түрік қағанаты тарихына қатысты мол және жан-жақты мәліметтер аударылған.

Еңбекте 36 қытай деректері пайдаланылады. Олар нақты құрылымға ие және императорлардың өмірбаяндары жинақталған ресми тарихи жылнамалар («Чжоушу», «Бэй ци шу», «Суйшу», «Бэйши», «Цзю Тан шу», «Таншу», «Цзю У дайши», «У дай ши цзы») және қытай тарихына қатысты басқа шығармалар («Тун-дянь», «Тан хуэй яо», «Цэ фу юань гуй», «Цзы чжи тун цзянь», Гуцзинь-Тушу-цзичэн» және «Цэфу-юаньгуй» қытай энциклопедиялары [1, 177-178].

Деректерді аудару барысында Лю Мао-цзай қытай тарихи жылнамаларын кейінгі кезде жарық көрген энциклопедиялар және тарихи шығармаларымен салыстырады. Лю Мао-цзай тегі қытай болғандықтан қытай тіліндегі мәліметтерді неміс тіліне аса дәлдікпен аударды.

Еңбекте түріктер тарихы 4 кезеңге бөлініп көрсетіледі. Солтүстік Вэй патшалығы (386-534 жылдар), Батыс Вэй (535-557 жылдар) және Солтүстік Чжоу (557-581 жылдар) тұсындағы түріктер; 581 жылдан 618 жылға дейін Қытайда билік құрған Суй патшалығы тарихындағы түріктер; Тан әулеті (618-906 жылдар) тұсындағы түріктер; түріктер У-дай заманында (907-956 жылдар).

Лю Мао-цзай еңбегі қазіргі таңға дейін түрік тарихына қатысты қытай деректерін ең кең жинақтаған еңбек. Өкінішке орай, аталған еңбек неміс тілінде жазылып, орыс және қазақ тілдеріне аударылмағандықтан отандық тарихнамаға әлі күнге дейін белгісіз болып келеді.

Тәуелсіз Қазақстан тарихнамасында Түрік қағанаты тарихы туралы қытай тілінен қазақ тіліне аударылған еңбек «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасы аясында жарық көрді. Б. Еженханұлы мен Ж. Ошан «Қазақстан тарихы туралы қытай деректемелері. IV том. Әулеттік тарихи жылнамалар. 2-бөлім» кітабында «Ресми жиырма төрт патшалық тарихы» жылнамасында сақталған түріктер жайлы мәліметтерді аударды. Олар:

1. «Вэйшу» («Вэй патшалығының тарихы») кітабының «Юебань баяны» (ВШ 102-цзюань);
2. «Вэйшу» («Вэй патшалығының тарихы») кітабының «Гаочэ баяны» (ВШ 103-цзюань);
3. «Суйшу» кітабының «Телэ баяны» (СШ 84-цзюань);
4. «Чжоушу» («Чжоу патшалығының тарихы») кітабының «Туцзюэ баяны» (ЧШ 50-цзюань);
5. «Синь Тан шу» («Тан патшалығының жаңа тарихы») кітабының «Туцзюэ баяны» (СТШ 215-цзюань, 1- және 2-бөлімдері);
6. «Суйшу» кітабының «Батыс Туцзюэ баяны» (СШ 84-цзюань);
7. «Синь Тан шу» кітабының «Батыс Туцзюэ баяны» (СТШ 215-цзюань);
8. «Синь Тан шу» кітабының «Хуэйхэ баяны» (СТШ 217-цзюань 1- және 2-бөлімдер) [2]

Жоғарыда келтірілген жылнамалардан бөлек басқа жылнамалардағы түріктерге қатысты маңызды мәліметтер түсіндірмелерде беріліп отырады. Олар: «Цзю Тан шу» кітабының «Туцзюэ баяны» (ЦТШ, 194-цзюанының 1- және 2-бөлімдері); 961 жылы жазылған «Тан хуэй яо» кітабының «Солтүстік Туцзюэ туралы» тараулары (ТХЯ, 93,94-цзюандары); 1013 жылы жазылған «Цэ фу юань гуй» кітабының тараулары; «Тундянь» кітабының «Туцзюэ» тараулары, т.б [2, 4-13].

Сонымен қатар авторлар түсіндірме беру

кезінде қытай тілінде жарық көрген жапон, қытай (Чжэнь Тяньтинь, Тань Цисянь, Х. Матсуда, Мори Масао, Сагучи Тору, Юй Тайшань, Сюе Цзунчжэнь, Исе Сетаро, т.б.), батыс еуропа (Нейман, Томашек, Пеллио, Ф. Хирт, Е. Шаван, т.б.) ғалымдарының мәселеге қатысты ғылыми зерттеулерін, осы кезге дейінгі отандық тарихнамада Түрік қағанатына қатысты жинақталған ғылыми еңбектерді пайдаланады.

Қытай, Жапон елдері ғалымдарының Түрік қағанаты тарихынан жүргізіп жатқан зерттеулері, ойлары және тұжырымдары деректің түсіндірмелерінде берілуі алыс шет ел түріктанушыларының еңбектерімен танысуға жағдай жасады. Бұндай тәсіл еңбектің ғылыми құндылығын тереңдетеді.

«Собрание сведений...» және «Қазақстан тарихы туралы қытай деректемелері» деректерінде қытай жылнамаларындағы бірдей тараулары аударылған. Тек «Қазақстан тарихы туралы қытай деректемелерінде» Вэйшу кітабының 102-цзюаны, «Собрание сведений...» еңбегінде Бэйши жылнамасының 98 тарауы қосылған.

Қытай деректерінде Түрік қағанаты жайлы келтірілген мәліметтер келесі сипатқа ие: Түріктердің шығу тегіне қатысты аңыз-өңгімелер; Түріктердің салт-дәстүрлеріне, тұрмыс-тірші-

ліктеріне қатысты мәліметтер; Түркі тайпаларының орналасуы; Түрік қағанатының жужандармен соғысы, оларды жеңуі; Түрік қағанатының құрылуы; Қағандардың өмірбаяндары; Қағанаттың саяси тарихы; Әкімшілік құрылым; Түрік қағанаты дәуірлеу тұсындағы Қытай және басқа елдермен қарым-қатынасы, жаулау жорықтары қағанат ішіндегі алауыздық пен әлсіреу себептері; Қағанаттың екіге бөлінуі.

Қытай жылнамаларында келтірілген деректер негізінде Түрік қағанаты тарихының негізгі, өзекті тұстарын, әсіресе, Түрік қағанатының Қытай патшалықтарымен қарым-қатынасының саяси, экономикалық, мәдени байланыстары, Түрік қағанатының Қытай тарихына әсері мен Қытай патшалықтарының түріктер тарихында қалдырған іздері, Түрік қағанатының әлемдік тарихтың дамуына қосқан үлесін зерттеуге зор мүмкіндік туады.

Н.Я. Бичуриннің дерегі, Н.В. Кюнердің еңбегі және Б. Еженханұлы мен Ж. Ошан аударған қытай деректері Түрік қағанатын зерттеуге мол мәлімет бергенімен, Лю Мао-цзай еңбегінің қазақ тіліне аударылуы түркілер тарихын жан-жақты тереңірек зерттеуге көмегі тиетіні сөзсіз.

Әдебиеттер

- 1 Ганиев Р. Т. Китайские письменные источники о восточных тюрках в Центральной Азии // Известия Уральского государственного университета. Гуманитарные науки. №4 (82), 2010. 172-179 бб.
- 2 Қазақстан тарихы туралы қытай деректемелері. IV том. Әулеттік тарихи жылнамалар. 2-бөлім. – Алматы: Дайк Пресс, 2006. – 408 б.
- 3 Бичурин Н.Я. Собрание сведений о народах обитавших в древности в Средней Азии. – М.-Л.: АН СССР, 1950. – Т.1. – 381 с.
- 4 Бернштам А.Н. Н.Я. Бичурин (Иакинф) и его труд // Бичурин Н.Я. Собрание сведений о народах обитавших в древности в Средней Азии. – М.-Л.: АН СССР, 1950. – Т.1. – 381 с.
- 5 Кюнер Н.В. Китайские известия о народах Южной Сибири, Центральной Азии и Дальнего Востока. – М., 1961
- 6 Кюнер Н.В. Работа Н.Я. Бичурина (Иакинфа) над китайскими источниками для «Собрание сведений о народах обитавших в древности в Средней Азии» // Бичурин Н.Я. Собрание сведений о народах обитавших в древности в Средней Азии. – М.-Л.: АН СССР, 1950. – Т.1. – 381 с.
- 7 Liu Mau-Tsai. Die chinesischen Nachrichten zur Geschichte der Ost-Turken (Tu-kue). Gottingen Asiatische Forschungen. – Wiesbaden. 1958.

References

- 1 Ganiev R.T. Kitaiskie pismennye istochniki o vostochnykh turkah v Centralnoi Azii // Izvestia Uralskogo gosudarstvennogo universiteta. Gumanitarnye nauki. №4 (82), 2010. 172-179 bb.;
- 2 Kazakhstan tarihy turaly kytai derektemelery. IV tom. Aulettik tarihi zhylnamalar. 2-bolim. -Almaty: Dayk Press, 2006. – 408 b.;
- 3 Bichurin N.Ya. Sbranie svedenii o narodah obitavshih v drevnosti v Srednei Azii. – M.-L., ANSSSR, 1950. – T.1. – 381 s.;
- 4 Bernshtam A.N. Bichurin N.Ya. I ego trud // Bichurin N.Ya. Sbranie svedenii o narodah obitavshih v drevnosti v Srednei Azii. – M.-L., ANSSSR, 1950. – T.1. – 381 s.;
- 5 Kiuner N.V. Kitaiskie izvestia o narodah Uzhnoi Sibiri, Centralnoi Azii i Dalnego Vostoka. – M., 1961. – 587s.;
- 6 Kiuner N.V. Rabota Bichurin N.Ya. Nad kitaiskimi istochnikami dlia Sbranie svedenii o narodah obitavshih v drevnosti v Srednei Azii // Bichurin N.Ya. Sbranie svedenii o narodah obitavshih v drevnosti v Srednei Azii. – M.-L., ANSSSR, 1950. – T.1. – 381 s.;
- 7 Liu Mau-Tsai. Die chinesischen Nachrichten zur Geschichte der Ost-Turken (Tu-kue). Gottingen Asiatische Forschungen. – Wiesbaden. 1958.

Contents

Assylbekova Zh. M.-A. The problems of the Huns history in the western historiography	3
Sadykova A.M. Stalin's personality in the study of Daniel Rancourt-Laferera	10
Mukhatova O.H. From the history of the city Taldykorgan	17
Egizbayeva M., Zhumatayev R. Review information about the dispersal of clans and tribes in the region Tarbagatay	22
Nurtazina N.D. The problems of the formation of equestrian civilization of Eurasian nomads (material culture, horse, nomadism).....	30
Kozhabekova Zh.B. Chinese sources on the history of the Turk Khanate	38
Karibaev B.B. Tole by and problems in the history of Kazakhstan the first half of the XVIII century	42
Tashenov M.Zh., Kumganbayev Zh.Zh. Turkestan (Kokand) Autonomy and Idea of United Turkestan 49	
Aminov T.M. Turksib - an important stage in the history of the development of railway transport in Kazakhstan	56
Kokebayeva G.K., Smanova A.M. Repressive politics of Soviet power relation to the Polish people.....	62
Dadabayeva G. Current Scholarship on the "New Great Game" in Central Asia	70
Arrakhman Huru oglu Akhmedov Azerbaijan-Kazakhstan: from history of emergence of the political relations (the 90th of the XX century).....	76
Azad Sharapov To the question of keeping rights and interests of labor migrants in Jordan	80
Yakshi Abdullakh Self-identification and the development of national consciousness of ethnic Kazakhs in Kyrgyzstan	88
Yakshi Abdullakh The development of ethnically mixed marriages among Kazakhs	95
Isayeva A.I., Jailybaev D.J. Economic potential of young repatriates in Kazakhstan.....	102
Mustapayeva D. Historial places near Turkestan and historic-cultural rarities, connected with it.....	106
Meirmanova G.A., Makhambetova L.A. Jewelry art of Syrdarya kazakhs: types and semantics of rings and earnings.....	113
Ualiyeva S.K. The names of people with mixed origin in Kazakhstan.....	119
Aminov T. M. Abylai Khan - the great politician, a talented military leader, a distinguished diplomat	126